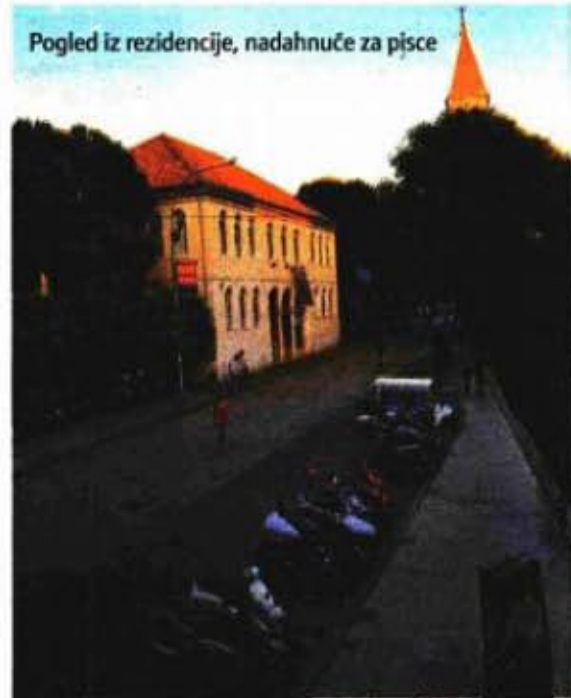

Pogled iz rezidencije, nadahnuće za pisce

PUNO KULTURNI I Pisci s pogledom na

PIŠE SINIŠA KEKEZ
SNIMILI

EDI MATIĆ I UDRUGA KURS

Splitska udruga "Kurs" privukla je pažnju splitske publike, ali i branše, a još više pisaca svojim aktivnostima, najviše rezidencijalnim programom "Marko Marulić" u kojemu na mjesec dana ugošćavaju pisce iz Europe. Ti pisci upoznaju grad i okolicu, redovito se predstavljaju na književnoj večeri, u pravilu s jednim domaćim autorom, čitaju iz svojih djela i razgovaraju s publikom. Edi Matić, jedan od onih koji se brine o piscima, a to mu je lakše jer je, među ostalim, i sam pisac, autor romana "Ovdje fali ženska ruka" i "Grimalda", poslužio je i "Nedjeljnoj" kao vodič kroz razgranate djelatnosti Udruge "Kurs".

"Kurs" je udruga gdje se rad, što se tiče značenja profesionalizma u smislu isplativosti, više kreće oko entuzijazma i stalnog planiranja sigurnije budućnosti i egzistencije. U tom smislu

tražimo rješenje u kojem ćemo institucionalizirati djelatnost jer je pravi profesionalni odnos garancija, stalni pokretač aktivnosti. U Splitu rezidencijalni program kontinuirano provodimo već šest godina. Počeli smo s iznajmljenim apartmanom i sredstvima koja smo dobivali od međunarodne mreže Traduki, a ubrzo je vrijednost projekta prepoznala i tadašnja gradska vlast i bivša pročelnica za kulturu Tamara Visković, pa smo na korištenje dobili gradski stan za smještaj gostujućih autora. Prvo je to bio stan na Pjaci, za koji nismo mogli prikupiti sredstva za renoviranje jer je bio potpuno ruiniran, a onda

TRAG

Mogu se nadati da će boravak pisaca proizvesti nove "Mostove okruga ...", koji bi iz svjetskih knjižnica pozivali čitatelje u grad predstavljen kao atraktivnu destinaciju kulturnog turizma, ali i bez toga trag ostaje. Pisci često objavljuju u novinama, časopisima ili portalima, te djeluju kao naši ambasadori kulture - ističe Edi Matić

samo u zamjenu dobili manji, ali lakši za adaptaciju, na vrhu Bosanske ulice. Uredili smo ga donacijama stranih partnera, uz usluge prijatelja, a dobar dio smo odradili i sami - kaže Matić dodavši da "Kurs" osigurava smještaj, troškove boravka i puta. Do sada je ugošćeno više od šezdeset umjetni-

ka, autora i prevoditelja iz Njemačke, Austrije, Francuske, Bugarske, Rumunjske, Srbije, BiH, Makedonije, Albanije, Belgije, Turske, Slovenije, Kosova, Španjolske, Mađarske, Danske, Engleske i Amerike.

Književna "Disku'sija"

U memoriji splitske publike pohranjeni su brojni gosti, poput srbijanskih pjesnika Dejana Čančarevića i Zvonka Karanovića, makedonske pjesnikinje Liljane Dirjan, bugarske prevoditeljice Rusanke Lyapove, Faruka Šehića i drugih. Matić nerado ističe "poznate" pisce jer, podsjeća, jedan od ciljeva svih rezidencijalnih programa jest i pružanje mogućnosti talentiranim ali još neafirmiranim autorima. Ipak, među važnim gostima rezidencije ističe Mađara Laszla Vegela, Make-

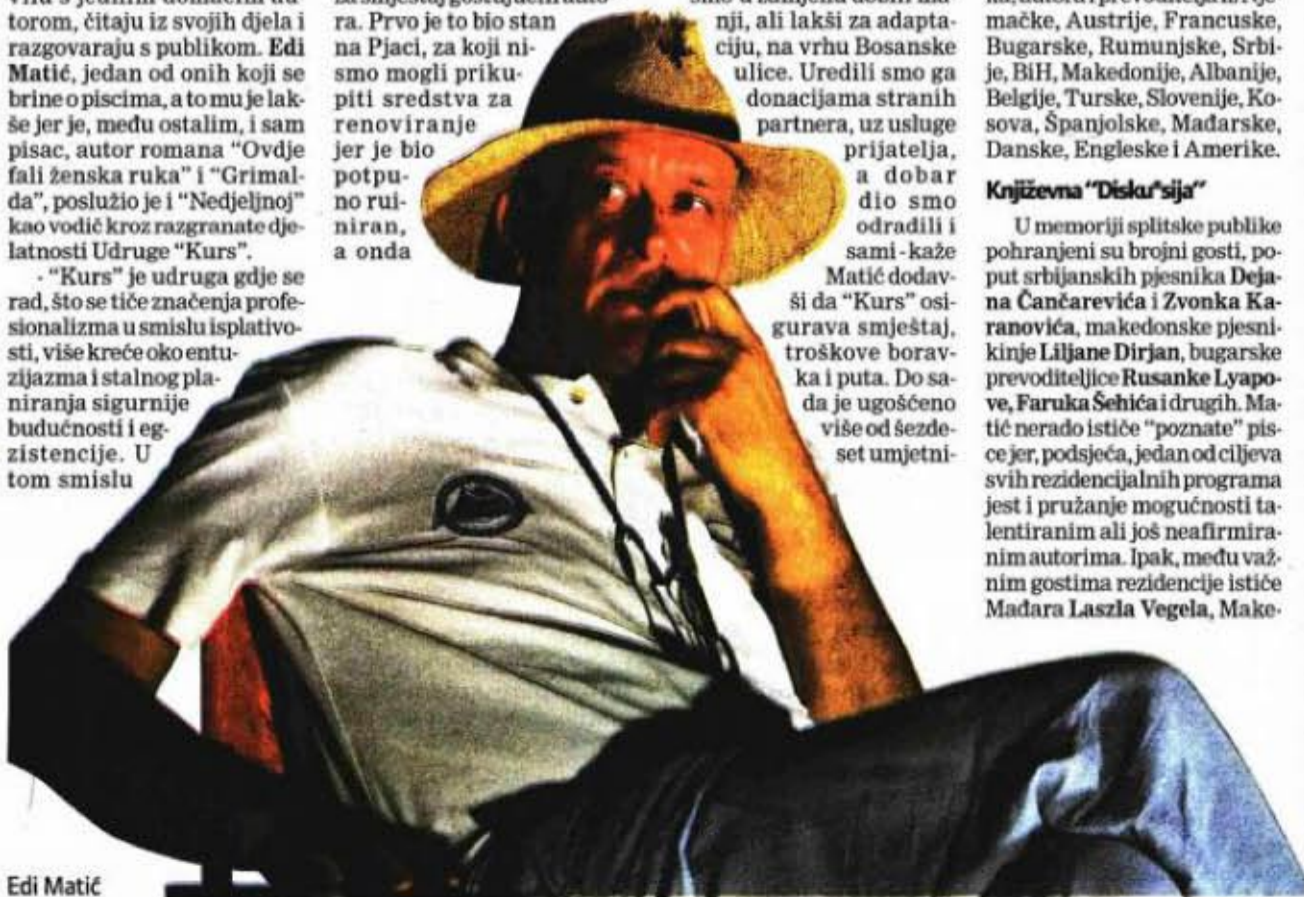
donca Nikolu Madžirova, Rumunja Florina Lazarescu, Srbina Dragana Velikića ili Bugare Georgija Gospodinova i Aleka Popova.

Svih ovih šest godina gosti rezidencije predstavljali su se književnim večerima "Disku'sija", obavezno uz jednog domaćeg pisca, pa se osim spisateljske suradnje dogodila i lokalna literarna afirmacija. Prodefilirala je tako pred sugrađanima i brojna lokalna literarna četa, a promijenilo se i nekoliko moderatora, od Jasena Boke, preko Katje Grečić do aktualnoga Marija Glavaša. Promijenile su se i kavane, najprije "Central", pa "Semafor", pa aktualni "Le Monde"...

- Te književne večeri, u skladu s ostalim naporima za obogaćivanje kulturne ponude u gradu, djeluju na izgradnji nove publike i buđenju interesa prema literaturi, koliko god da je to užasno spor proces. Pored ostalih književnih događanja (koje organiziraju Bookvica, Bookara, Dadanti i druge prijateljske udruge), naše su tribine prilika da se splitska publika upozna s velikim brojem stranih autora i njihovih radova. Grad ovakvim pro-

jektima svoju kulturnu ponudu čini šarolikom i bogatijom. Osim toga, duži boravak stranog umjetnika i predstavljanje njegova rada djeluju stimulativno na domaću scenu i potiču moguće suradnje, što je praksa jednako pokazala - kaže Matić objašnjavajući kako se postaje gost književne rezidencije koja ti daje besplatan stan, logistiku i mjesječnu plaću u centru grada na mjesec dana, a tvoje je samo da pišeš.

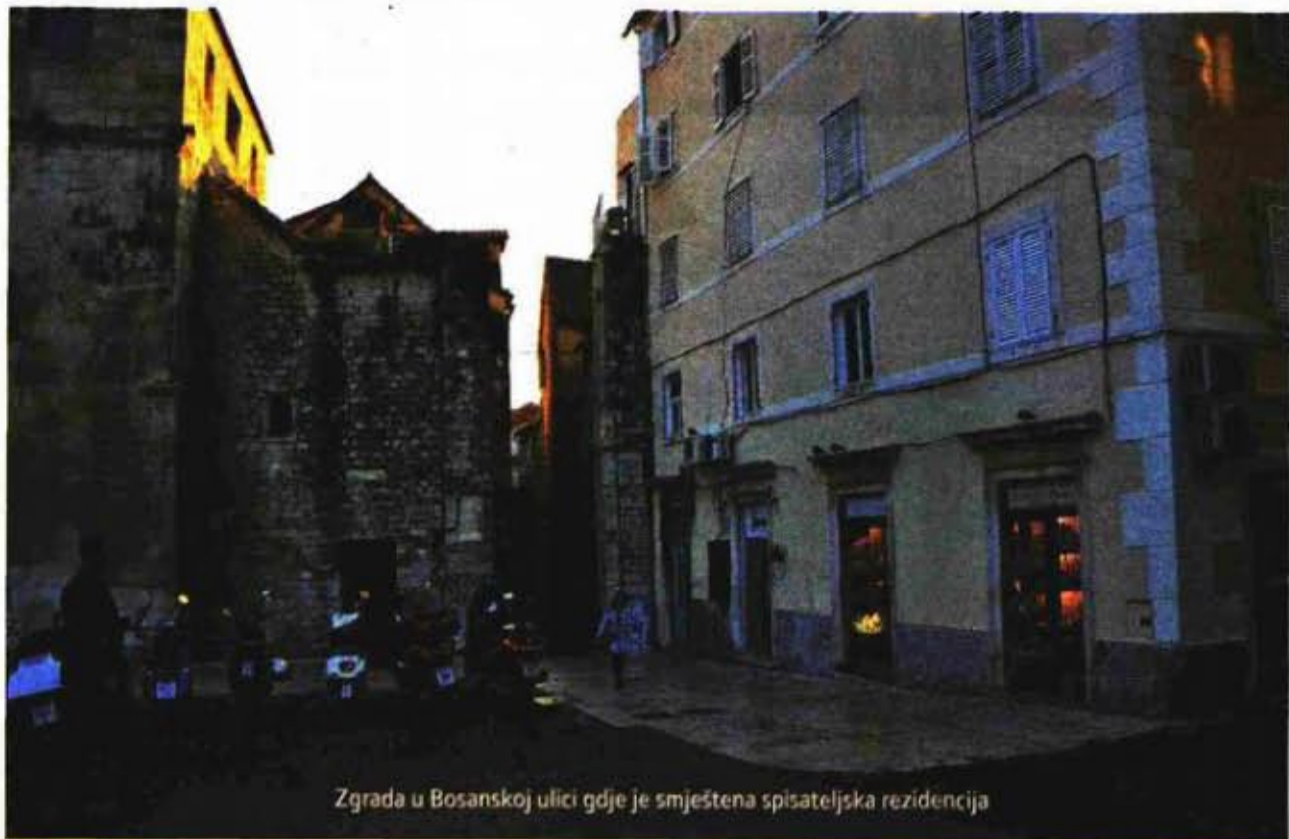
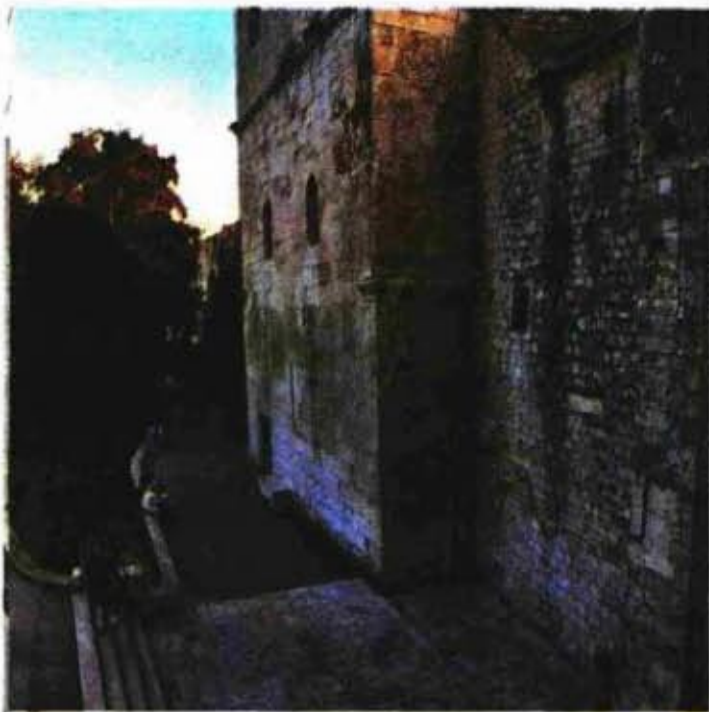
- Dva puta godišnje objavljujemo poziv za prijave na rezidencijalni program preko društvenih mreža i mejlovima srodnim organizacijama, koji ga prosleđuju dalje. Za odabir kandidata zadužen je Odbor za dodjelu stipendija, koji čine članovi naše udruge i suradnici iz inozemstva. Svaka se prijava pregledava i glasanjem se utvrđuju kandidati koji se potom obavijeste i kreće se u kombiniranje rasporeda dolazaka. Između prijava na natječaj, svi rezidencijalni programi koriste se i direktnim pozivima nekih autora i umjetnika, za čiji su rad zainteresirani i žele ga podržati ili nagraditi. Kvaliteta književnog opusa bitan je faktor, ali kako su rezidencijalni

Edi Matić

U CENTRU GRADA U KOJEM
JE OD 60 PISACA IZ EUROPE

Zgrada u Bosanskoj ulici gdje je smještena spisateljska rezidencija

PANSION na Grgura

programi namijenjeni i za one koji su na početku svog stvaralačkog rada, opus i pozicija na književnim ljestvicama popularnosti nisu jedini uvjet. Naravno da među stipendistima ima i onih "nepoznatih" jer je među njima i dosta prevoditelja, koji svoj radni vijek provode samozatajno - kaže iskusni kursist dodavši da je to što se dio rezidencijalaca bavi i novinarstvom slučajno jer dobar broj pisaca živi od pisanja za novine. No kako je rezidencija zamišljena da se u njoj piše, zanimalo nas je privlači li lokacija u centru nezvane ometače i odvlači li pisce od radnog stola.

Jedna od najljepših svjetskih rezidencija

Rezidencija u svijetu ima svakakvih, od onih u brdu ili u šumi uz potok do onih u najprometnijim ulicama velegrada, a kako i umjetnika ima s različitim željama i potrebama, to znači da za svakoga ima ponešto. Ma kako to pretjerano lokalpatriotski zvučalo, uvjeren sam da je splitska jedna od najljepših. Imamo lijepo uređen i opremljen stan s pogledom na Galeriju umjetnina i Grgura, s prozora gost može umalo dodirivati zidine Dioklecijanove palače, pa se duh Splita lako uvuče u umjetnikovu inspiraciju. Centar im nudi sve što trebaju, a Split je takav da je lako doći do prirode ili osame u divljini, ako zatreba - kaže Matić, otkrivajući da njemu odgovaraju one u malim mjestima, koja imaju dva-tri lokala, desetak uličica i mogućnost odlaska u prirodu, "prisiljavajući" na pisanje, koje je najvećim dijelom uporni rad.

Kada se osnivala rezidencija, bilo je naznačavano da će

gosti ostaviti pisani trag o Splitu. - Mogu se nadati i da će boravak pisca proizvesti jednu novu "Smrt u ..." ili "Mostove okruga ..." koje bi iz svjetskih knjižnica mogle pozivati naraštaje čitatelja u grad predstavljen kao atraktivnu destinaciju kulturnog turizma. Naravno, ne treba se zanositi ovom, realno malenom vjerojatnošću, ali i bez svjetskih bestselera s imenom grada u naslovu, gostujući pisci ostavljaju dovoljno traga o mjestu u kojem su boravili, jer osim ukoričenih izdanja, autori često objavljuju i u novinama, časopisima ili portalima te na taj način djeluju kao naši ambasadori kulture. Ako dođe do izdavanja knjige s radovima urađenim u Splitu, na njima se istakne da djelo pisano uz potporu rezidencijalnog programa Udruge "Kurs", grada Splita, Tradukcija, Ministarstva kulture... - kaže Matić te podsjeća da je Muge Iplikci za turske novine pisala o splitskom piciginu, a i Clemens Meyer je s knjigom "Im Stein", koju je pisao u Splitu, bio finalist najveće njemačke književne nagrade.

Priču Rumunja povukli smo u zadnji čas

Među ostalim, Edi Matić na dispoziciji je piscima tijekom njihova dolaska, boravka i odlaska, ujutro i navečer. Tako ima rijetku priliku iz prve ruke, pa mimo knjige može upoznati stvarnog pisca kao čovjeka. No s druge strane, to traži vremena, pa i strpljenja, i ne mora biti nužno ugodno iskustvo, no Ediju očito jest.

- Druženje, kao i rad s gostu-

jućim piscima apsolutno je nadahnjujuće. Doticaj s marljivim autorima snažan je poticaj na rad, a s onima manje vrijednima izvor zabavnih inspiracija. Kako će likovi i radnje u mojoj sljedećoj knjizi biti u stalnom pokretu širom kontinenta, sva nova iskustva su dobrodošla, jer će služiti u nekakvom slaganju puzzlea koji će kreirati konačnu sliku. Osim toga, učestalo poskakivanje među različitim kulturama, osobnostima, navikama i svjetonazorima ne daje šansu nikakvoj monotoniji i to me ispunjava iz dana u dan. Zbog toga nikada na utrošeno vrijeme sa stipendistima ne gledam kao na oduzimanje. Skoro da bih to nazvao dodavanjem. Imam sreću da se poslovne i privatne aktivnosti isprepluću u zabavi i zadovoljstvu - objašnjava pisac i domaćin iz kojeg smo, usprkos diskreciji, uspjeli izvući par anegdota, kao što je vukovarska šala na račun Florina Lazarescu.

- U kasnovečernjoj šetnji potpuno praznim ulicama lako smo ga uvjerili da je na snazi policijski sat, pa se ostatak večeri osvrtao u strahu od nailaska policije i molio da se vratimo u hotel. Sutradan je napisao izvanrednu kratku priču o toj temi i htio je poslati na objavljivanje jednom časopisu u Rumunjskoj. U zadnji čas smo odustali od ove obmane, ali i rado je se sjetili i prepričavali u kasnijim susretima. Gospodinov je proveo četiri sata slušajući stihove lokalnog pjesnika Ike Samardžića u čuvenoj mlinici u Grabu pokraj Trilja. Za to vrijeme je, zavaljen u vreće brašna, pokušavao napisati pjesmu na hrvatskom, hvatajući na preskoke neke ikine rime. Nažalost, taj se papir s nabacanim riječima

PROMOCIJA GRADA

Muge Iplikci za turske je novine pisala o splitskom piciginu, Belgijanac Stefan Hertmans za knjigu "Rat i terpentini", pisanu u Splitu, dobio veliku flamansku književnu nagradu, a Clemens Meyer je s knjigom "Im Stein", koju je pisao u Splitu, bio finalist najveće njemačke književne nagrade

zagubio. Šteta, izgledao je kao psihodelični sraz dviju dalekih kultura, kao slam uradak due-ta koji se ne bi nikada susreo na pozornici, ali kojeg je omogućila rijetka destinacija dalmatinskog seoskog turizma - prisjetio se Matić.

A kako bi uopće bila moguće jedna duga i financijski zahtjevnija priča kada se ne bismo prisjetili naših pokrovitelja i sponzora koji je do danas potpomažu. Udruga "Kurs" posebno je ponosna na visoko - i ne samo deklarativno, napominju - pokroviteljstvo predsjednika Ive Josipovića. - Tu je i Ministarstvo kulture koje je naš najvažniji partner, kako u budžetu, tako i u programskim savjetovanjima. Aplikacijom na natječajima Ministarstva ove smo godine mogli dovesti autore iz Amerike, Engleske, Lihtenštajna, Mađarske, sljedeće godine će to biti neki pisci iz Italije, Švicarske... - kaže Matić, kojega smo s globalne razine i visokih pokroviteljstava morali prizemljiti na lokalnu razinu i različite gradske uprave, poteštate i pročelnike s kojima su surađivali i koji bi, da je vremena, sigurno zavrijedili neku dužu prozu.

Uz potporu Kureta, Keruma i Baldasara

- Sa svima je jednako teško, ako ih gledamo kao na birokratske strojeve. Od zadnje tri splitske, prva je ona za vrijeme Ivana Kureta i Tamare Visković kao pročelnice za kulturu

prepoznala vrijednost našeg projekta i dala nam stan na korištenje. Druga je, dok je gradonačelnik bio Željko Kerum, a osobe u kulturi Maja Munivrana i Deni Vuković, izašla ususret i zamijenila ruinirani stan na Pjaci ovim kojim se sada koristimo. Dakle, i jedna i druga uprava pokazale su razumijevanje za ovaj projekt.

S današnjim gradskim vlastima imamo jako dobre odnose. U stalnom smo kontaktu sa savjetnikom gradonačelnika Igorom Bakovićem, s kojim razmjenjujemo planove i ideje. Sljedom toga, grad može i želi računati s našim projektima u izradi kulturne strategije grada. Ostaje nam da poželimo da i dalje postoji taj pozitivni odnos prema kulturnom razvoju, jer nam je on prijeko potreban u realizaciji sljedećih projekata kao što je planirana književna kuća - Literaturhaus - zaključuje Edi Matić i dodaje kako je uvjeren da se u koordiniranoj suradnji između Grada, Ministarstva, stranih fondacija i partnera može osmisliti zanimljiv program festivalskog tipa. A kako mu kao dokazanom piscu i kulturnom pregoacu ne nedostaje vizije, razgovor je zaključio s prijedlogom da se tekstovi nastali na rezidenciji objave, a gdje drugdje nego u "Slobodnoj Dalmaciji" koja - kao što vidite, tj. čitate - ni u ovih šest godina nije ostala gluha na djelatnost "Kursa" i inozemne literarne goste.

Umjetničke stipendije

•• "Artists in residence" uopćeni je naziv jednog od popularnih programa stipendiranja umjetnika s višestrukim efektom. Umjetničke stipendije su način na koji se društvo (državnim, gradskim ili donatorskim budžetima) brine o opstanku i razvoju suvremene kreativne industrije. U mobilnosti koju nude rezidencijalni programi državne su granice samo administrativne crte preko kojih umjetnost lako otvara kanale za razmjenu mišljenja, iskustava i kreacije, a grade se dugoročne veze i partnerstva. Kako je većina aktivnosti Udruge "Kurs" okrenuta literaturi, najčešće se koristi naziv "Writers in residence". Rezidencijalni programi postoje u svijetu više od stotinu godina, a ovaj splitski je rezultat suradnje s raznim europskim organizacijama.

'Konkurencija' se gasi

•• U Hrvatskoj je, kažu u "Kursu", prvi od sličnih projekata bio pokrenut u Dubrovniku, u suradnji Hrvatskog društva pisaca i Ministarstva kulture, ali se ubrzo nakon pokretanja odustalo od aktivnosti. Rezidencija "Kamov" u Rijeci je prestala s radom zbog nedostatka sredstava i ljudi za održavanje. U Zadru je prije nekoliko godina zahvaljujući Romanu Simiću na stipendiji boravilo nekoliko autora, ali to se ne može tretirati kao projekt. Opstaje Kuća za pisce u Pazinu, iako ni oni nemaju popunjenu cijelu godinu, te privatni "Zvona i Nari" u Ližnjanu, ali oni nude samo smještaj i hranu.